

III

(Előkészítő jogi aktusok)

EURÓPAI GAZDASÁGI ÉS SZOCIÁLIS BIZOTTSÁG

2007. MÁRCIUS 14–15-I, 434. PLENÁRIS ÜLÉS

Európai Gazdasági és Szociális Bizottság vélemény – Tárgy: „Az öregedő népesség gazdasági és költségvetési hatásai”

(2007/C 161/01)

2006. május 16-án az Európai Bizottság úgy határozott, hogy az Európai Közösséget létrehozó szerződés 262. cikke alapján kikéri az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleményét a következő tárgyban: „Az öregedő népesség gazdasági és költségvetési hatásai”

A bizottsági munka előkészítésével megbízott „Gazdasági és Monetáris Unió, gazdasági és társadalmi kohézió” szekció 2007. február 23-án elfogadta véleményét. (Előadó: Susanna FLORIO.)

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 2007. március 14-én tartott 434. plenáris ülésén 109 szavazattal, ellenszavazat nélkül, 2 tartózkodás mellett elfogadta az alábbi véleményt.

1. Következtetések és ajánlások

1.1 Az EGSZB az Európai Bizottság alelnöke, Margot Wallström levelére válaszol ezzel a feltáró véleménnyel. Figyelembe veszi azonban az elmúlt évek során benyújtott véleményeket is, amelyek az EGSZB által a fenti témában kidolgozott okfejtéseket, elemzéseket és javaslatokat tartalmazzak.

Munkaerőpiac

1.2 Az EGSZB úgy véli, hogy a demográfiai politikákban követni kell a lisszaboni célkitűzéseket, mivel a munkaerőpiacon bekövetkező gyors demográfiai változások sürgős intézkedéseket tesznek szükségessé a kapcsolódó problémák megoldása érdekében:

- növelni kell a foglalkoztatási arányt az ötven évesnél idősebb munkavállalók körében, lehetőség szerint az alkalmazottak és az önálló vállalkozók vonatkozásában egyaránt,
- elő kell mozdítani az idős munkanélküliek újra beilleszkedését és átképzését támogató eszközöket, hogy méltányos nyugdíjat lehessen biztosítani számukra,
- meg kell akadályozni azon ötven feletti munkavállalók kiszorítását a munkaerőpiacról, akik továbbra is aktívak kívánnak maradni.

1.3 Meg kell akadályozni, hogy az idős munkavállalók elveszítsék munkahelyüket; ezzel szemben nagyobb figyelmet kellene fordítani az idős munkavállalók termelési folyamatba való beilleszkedésére.

1.4 A munkahely feleljen meg az egyén képzettségének és szakmai tapasztalatának, kerülendő a korhoz kapcsolódó bármilyen hátrányos megkülönböztetés. Ezért az EGSZB valamennyi tagállamot felkéri *A foglalkoztatás és a munkavégzés során alkalmazott egyenlő bánásmód általános kereteinek létrehozásáról* szóló 2000/78/EK irányelv lehető legrövidebb időn belül való átültetésére és alkalmazására.

1.5 A jobb munkaszervezés megkívánja a végzett feladatok típusának értékelését (veszélyes, megerőltető vagy egyhangú tevékenységek).

Egész életen át tartó tanulás

1.6 Az állandó tanulást lehetővé tévő programok kulcsszerepet töltenek be az ötvenedik életévüket betöltött munkavállalók jobb hasznosításában a vállalatokon belül és azokon kívül egyaránt. Ennek érdekében terjeszteni és vizsgálni kell a bevált gyakorlatokat, ahogyan azt az európai szociális partnerek által bemutatott éves monitoringjelentések is előírják.

1.7 A minőségi foglalkoztatást előmozdító politika szakmai pályafutásuk teljes időtartama alatt irányítja és képi a polgárok generációit. Mindez feltételezi a szociális partnerek és valamennyi érintett gazdasági és szociális szereplő helyi, nemzeti és európai szintű szerepvállalását.

A generációk közötti paktumért

1.8 A kutatás és az innováció alapvető befektetést jelent a mai európai polgárok és a jövőbeni nemzedékek számára egyaránt. Ezért van szükség arra, hogy a fiatalokat a természet-tudományi és műszaki karokra való beiratkozásra ösztönözzük, valamint megteremtjük a technológia és a kutatás szférájában a kapcsolódó foglalkoztatási lehetőségeket.

Az Európai Uniónak meg kell szüntetnie az EU és más országok (például Kína és India) között tátongó szakadékot, mely utóbbiak hatalmas előrelépést értek el ezekben az ágazatokban.

1.9 A hátrányos helyzetű térségekben eszközölt befektetések segítik a fiatalokat abban, hogy ne hagyják el e területeket, és a területi fejlesztés és rehabilitáció eszközeivé váljanak.

1.10 Az esélyegyenlőség éveként meghirdetett 2007-es évben az EU-nak a magánélet és a munka összeegyeztetésére kellene összpontosítania, hogy a gyermekvállalás sem az anya, sem az apa számára ne járjon munkakörülményeik bizonytalanná és hátrányossá válásával, és a családnak ne egyedül kelljen viselnie a gyermek születése következtében felmerülő – nem csupán gazdasági jellegű – terheket.

Nők és munkaerőpiac az Európai Unióban

1.11 Az EGSZB úgy véli, hogy ösztönözni kell a fontos irányelvek – például a szülői szabadságra vonatkozó – alkalmazását, valamint biztosítani kell a gyermekfelügyeleti és -gondozási, továbbá az idősek ellátására irányuló szolgáltatásokat. Hasonlóképpen meg van győződve arról, hogy sürgősen meg kell szüntetni a férfiak és a nők bérezésében fennálló jelentős különbségeket, küzdeni kell a hátrányos munkakörülmények és a munkahely bizonytalansága ellen, ami sok európai nő számára jelent problémát. Olyan kezdeményezésekre is szükség van, amelyek a férfiakat arra ösztönzik, hogy fokozottan vegyék ki a részüket a családi kötelezettségek ellátásából. A gyermekvállalást és a nők munkavállalását nem szabad ellentétes fogalmaként kezelni, ezért minden lehetséges intézkedést meg kell hozni a gyermekgondozás és az anyák szakmai életútjának összeegyeztethetősége érdekében.

1.12 A vállalkozói szférában is szükség van olyan intézkedésekre, amelyek biztosítják a nők számára az esélyegyenlőséget, valamint a vezetői posztokhoz való hozzáférést.

A bevándorlás szerepe és súlya a demográfiai változások fényében

1.13 A bevándorlás egyike a népesség előregedése következtében létrejövő kihívásokra adott szükséges válaszoknak. Az integráció és a foglalkoztatás szervesen összekapcsolt politikaként a növekedés és a fejlődés motorjai lehetnek. Ennek érde-

kében azonban hasznosítani kell a bevándorlók szakértelmét, szakmai tapasztalatait és végzettségét.

A társadalombiztosítási rendszerek fenntarthatósága az Európai Unióban

1.14 A társadalombiztosítási rendszerek fenntarthatóságát olyan intézkedésekkel kell biztosítani, amelyek nem sorolják veszélybe annak végcélját, ahogyan azt az EU-Szerződések meghatározták (2. cikk). Ezért tehát egyrésztől biztosítani kell a társadalombiztosítási rendszerek fenntarthatóságát, másrészt azonban nem szabad szem elől téveszteni az egyetemesség és az egyenlőség célkitűzéseit sem, amelyek az európai szociális modell sajátjai.

1.15 A közérdekű szociális szolgáltatásokat biztosítani kell és működésükben támogatni, hasonlóan a szociális gazdaság szereplőihöz. Az időskoriakat foglalkoztató önkéntes szervezetek fontos társadalmi funkciót töltenek be, amelyet támogatni és hasznosítani kell.

A nyugdíjrendszerek fenntarthatósága

1.16 Az Európai Uniónak és a tagállamoknak célul kellene kitűzniük, hogy a jövőbeni generációk számára – megfelelő nyugdíjrendszerek révén – derűs és méltó öregkort biztosítsanak. A kiegészítő nyugdíjaknak – amennyiben ezekre szükség van – megbízhatóknak, biztosaknak és a pénzpiacok ingadozásaitól menteseknek kell lenniük.

1.17 A munkafeltételek bizonytalansága ellen küzdeni azt jelenti, hogy a fiatal munkavállalóknak is megadjuk a méltányos nyugdíj biztonságát. Ugyanakkor meg kell gyorsítani a munkaerőpiacra való belépésüket is.

1.18 Elemezni kell a nyugdíjrendszerek fenntarthatóságát, mégpedig oly módon, hogy egy sor összetett elemet figyelembe veszünk, amelyek nem szűkíthetők le csupán a népesség előregedésére.

1.19 A nyugdíjrendszerek fenntarthatóságának biztosítása érdekében az EU egyes országaiban alapvető célkitűzésnek kell tekinteni az adó- és a járulékfizetés kikerülése ellen folytatott elszánt küzdelmet.

A népesség előregedésének kihatásai az egészségügyre

1.20 Az egészségügy területén a népesség előregedése főként a megelőzésbe, a gondozás minőségébe és a kutatásba való befektetéseket tesz szükségessé, főként az idősebbek körében gyakrabban előforduló betegségeket illetően. Szükségszerűen ezek állnak majd az erőfeszítések és a tanulmányok középpontjában.

1.21 A munka világában – a népesség előregedése kapcsán – az egészség és a biztonság témája szintén más értelmezést nyer, és változásokon megy át, amely változásokat gondosan kell elemezni és mérlegelni.

1.22 Az EGSZB úgy véli, hogy az EU tagállamainak a szociális partnerekkel egyetértésben közös programokat kell létrehozniuk a munkahelyi balesetek és a – főként a munkavállalók korához kapcsolódó – foglalkozási ártalmak megelőzése érdekében. E területen az információk nyomon követése és cseréje fontos eszköz.

1.23 Az idős munkavállalóknak szabadon kellene tudniuk dönteni arról, hogy továbbra is aktívak kívánnak-e maradni. Mindezek során tekintetbe kell venni a munka típusát, és mérlegelni az adott munkakörrel járó kockázatokat, monotonitást és elhasználódást.

1.24 Az EGSZB kötelezettséget vállal a demográfiai változások területén végzett vizsgálati, értékelő és javaslattevő munkája folytatására. Tudatában van e téma összetett voltának, ami az elkövetkező években valamennyi intézményi, gazdasági és szociális szereplő részvételét szükségessé teszi az új kihívások leküzdése érdekében. Az EGSZB – eljárás szabályzatának megfelelően – a jelen véleményben tárgyalt témakörök további mélyreható vizsgálata mellett kötelezi el magát.

2. Háttér

2.1 Az Európai Bizottság alelnöke, Margot Wallström felkérte az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságot, hogy dolgozzon ki feltáró véleményt az Európai Bizottság és a Gazdaságpolitikai Bizottság által közösen publikált jelentéssel kapcsolatban, amelynek tárgya az öregedő népesség által kiváltott gazdasági és költségvetési hatások az Európai Unió valamennyi államában.

2.2 Tekintettel a téma és a kapcsolódó szakpolitikák szerteágazóságára, Margot Wallström felkérése alkalmával azzal fordult az Európai Gazdasági és Szociális Bizottsághoz, hogy a munka világához, valamint néhány kapcsolódó szemponthoz (mint például: egészségügy, nyugdíjrendszerek, egész életen át tartó tanulás) közvetlenül vagy közvetetten kötődő kérdésekről fejtse ki véleményét.

2.3 A Dublini Alapítvány a Munka- és Életkörülmények Javításáért számos kutatás során tanulmányozta a lakosság előregegedését, valamint elemezte annak hatásait az európai lakosokra és munkavállalókra nézve.

2.4 A népesség előregegedését számos tényező határozza meg: így például a születési arányszám csökkenése, a továbbra is növekvő várható élettartam, a második világháború után született nemzedék fokozatos visszavonulása a munkaerőpiacról, valamint – a jövő tekintetében – a hatvanas évek baby-boom generációja (!). Ez utóbbi elem közvetlenül kihat – és a jövőben is ki fog hatni – a keresőkorú népességre.

2.5 Az Eurostat becslései szerint a 25 EU-tagállamban a hatvanöt éven felüli személyek száma a 2005-ös 75 millió helyett 2050-re körülbelül 135 millióra nő. A 25 tagállamban a személyek összlakosságához viszonyított részaránya az előrejelzések szerint eléri a 30 %-ot, és különösen magas lesz Spanyolországban (36 %), valamint Olaszországban (35 %), rendkívül alacsony viszont Luxemburgban (22 %) és Hollandiában (23 %).

(!) Az EGSZB már több alkalommal kiemelte: célzott kutatásokra van szükség az EU-ban tapasztalható népesség-öregedés jelenségének elemzéséhez. A hetedik kutatási keretprogram kapcsán lásd a *Kutatási igény a demográfiai változás keretében* című véleményt, HL C 74., 2005.3.23., 44. o., valamint az 1. lábjegyzetet.

2.6 A népesség előregegedése jelentős következményekkel jár az országok szociális és gazdasági helyzetére egyaránt, és a költségvetési, valamint a társadalombiztosítási politikák korszerűsítését teszi szükségessé.

2.7 Az előregegedés kihat az egész nemzetgazdaságra – a munkaerőpiacra, a termelékenységre, a technológiai innovációra, a gazdasági növekedésre –, mivel a népesség szükségletei és lehetőségei elkerülhetetlen változásokon mennek keresztül.

3. Előregegedés és munkaerőpiac

3.1 A lisszaboni stratégia többek között az idős munkavállalók foglalkoztatási arányát is tekintetbe veszi: az eredetileg kitűzött, azonban mindezidáig meg nem valósított cél az volt, hogy 2010-ig a foglalkoztatottsági küszöb az idős munkavállalók körében haladja meg az 50 %-ot.

3.2 A népesség előregegedése egyrészt az átlagéletkor növekedésével, másrészt a munkaképes korú polgárok számának csökkenésével jár, mivel az idősebb generációk helyébe nem lép megfelelő számú fiatal. Ezért a fiatalok egyre nagyobb késéssel lépnek be a munkaerőpiacra (!).

3.3 A munkaerőpiacot tehát jelentősen befolyásolja és módosítja a népesség előregegedésének jelensége. E körülmények sürgős intézkedéseket kívánnak, amelyek megoldják a következő célkitűzések eléréséhez kapcsolódó problémákat:

- az alkalmazotti szférában növelni kell az ötven évesnél idősebb munkavállalók foglalkoztatási arányát, ugyanakkor nem szabad akadályozni önálló vállalkozókként való érvényesüléseket sem,
- elő kell mozdítani az idős munkanélküliek újra beilleszkedését (beleértve az átképzést) támogató eszközöket, hogy méltányos nyugdíjat lehessen biztosítani számukra,
- meg kell akadályozni azon ötven feletti munkavállalók kiszorítását a munkaerőpiacról, akik továbbra is aktívak kívánnak maradni,
- elő kell segíteni a fiatalok munkaerőpiacra való belépését, szabályos munkaszerveződések révén, amelyek hozzájárulnak szakmai pályafutásuk folyamatosságához, illetve javításához.

(!) Lásd az Európai Bizottság nemrégiben készített közleményét is: *Európa demográfiai jövője: kovácsoljunk lehetőséget a kihívásból!* - COM(2006) 571.

3.4 A népesség elöregedése által kiváltott hatások nem csupán a munkavállalókat érintik, hanem a vállalkozókat is. A nemzedékváltás során fontos a vállalkozói tevékenységek átadását megkönnyítő eszközök kialakítása, különösen a kis- és középvállalkozások területén. Hiszen a vállalkozók körében is tapasztalható az átlagéletkor fokozatos növekedése, és ez közvetett vagy közvetlen következményekkel jár az innovációra, a tőkepiacra és – általában véve – az európai ipar egész szerkezetére. Az „idősebb vállalkozók” annyit jelent, hogy jó részük már visszavonult, vagy az aktív szakmai élettől való visszavonulását tervezi, anélkül, hogy fiatal vállalkozók új generációi lépnének a helyükbe. A vállalkozók számának csökkenése a vállalkozások számának csökkenését vonja maga után, ennek következtében kevesebb lesz a munkahely.

3.5 Az idős munkavállalók kiszorítása a munkaerőpiacról egyre aggasztóbb jelenség, és nem csupán az iparban, hanem a szolgáltatói szférában is tapasztalható. Az új munkakörnyezetbe való beilleszkedés nehézsége, a csupán egy vagy csekély számú munkahelyre korlátozódó szakmai tapasztalatból fakadó hátrány, a hátrányos megkülönböztetés, aminek az idős munkavállalók kétségkívül ki vannak téve az új munkahely keresése során – e problémákkal előbb-utóbb valamennyi európai munkavállalónak szembesülnie kell.

3.6 Nagyobb figyelmet kellene fordítani az idős munkavállalók termelési ciklusba való beilleszkedésére: egyes ágazatokban tapasztalhatunk a minőségileg jobb termelékenység alapja. Ezért – a vállalkozók részéről is – szemléletváltásra van szükség: pusztán az életkor helyett a munkavállaló valós képességeit kell tekintetbe venni. Ebben az esetben a megkülönböztetés bármely formája ellen irányuló európai irányelveket (2000/43/EK és 2000/78/EK) kell alkalmazni, illetve betartásukat ellenőrizni.

3.7 Valamennyi munkavállalónak meg kellene találnia a képzésének és tapasztalatának leginkább megfelelő munkahelyet: ez lehetővé tenné a népesség elöregedéséből fakadó kedvezőtlen hatások – legalább részben – kiegyenlítésére képes termelékenységnövekedést ⁽³⁾.

3.8 Az idős munkavállalók foglalkoztatását elősegítő politikáknak mindenképpen tekintetbe kell venniük a végzett munka típusát: a veszélyes, megterhelő vagy egyhangú tevékenységek esetében célzott elemzésre van szükség, valamint nagyobb teret kell biztosítani az érintettek önkéntességének ⁽⁴⁾.

4. Egész életen át tartó tanulás

4.1 Az egyik konkrét célkitűzés az idős munkavállalók foglalkoztatási arányának növelése érdekében az egész életen át tartó tanulást (*lifelong learning*) elősegítő hatékony programok

⁽³⁾ Ezzel kapcsolatban lásd az EGSZB nemrégiben készült véleményét: *A munkával töltött évek minősége, termelékenység és foglalkoztatás a globalizáció és a demográfiai változások tükrében* (SOC/232) HL C 318., 2006.12.23., 157. o.

⁽⁴⁾ Lásd a *Tisztesseges munka mindenki számára* című véleményt (CESE 92/2007).

megvalósítása, mégpedig a bevált gyakorlatoknak a 25 EU-tagállam közötti cseréje, valamint a szociális partnerekkel folytatott állandó párbeszéd révén, ahogyan ez már számos európai intézmény részéről elhangzott ⁽⁵⁾.

4.2 Az Európai Foglalkoztatási Stratégia révén a luxembourgi csúcstól (1997) kezdődően minden évben meghatározásra kerültek az egész életen át tartó tanulásra vonatkozó iránymutatók. Egyetlen alkalommal sem maradt el annak kiemelése, hogy mennyire fontos az idős munkavállalók foglalkoztathatósága, valamint szakmai tapasztalata a népesség elöregedése által okozott problémák leküzdéséhez.

4.3 Egész életen át tartó tanulásról beszélünk minden olyan jelentős tanulási tevékenység esetében, amelynek célja a készségek, ismeretek és kompetenciák javítása. Ezeket a tevékenységeket tehát az egyén teljes életére kiterjedőnek kell elképzelnünk, mivel a szakértelem csökkenése vagy a naprakész ismeretek hiánya éppen az idős munkavállalók esetében jár a legsúlyosabb és legkedvezőtlenebb hatással.

4.4 Az EGSZB is kiemelte, hogy mennyire kiegyensúlyozatlanok a generációk közötti viszonyok a technológiai és a különböző szakismeretek megszerzése területén ⁽⁶⁾.

4.5 A munkavállalók alkalmazkodóképességét elősegíteni képes eszközök egyike a vállalatban belüli képzés. Egyes tagállamok (Egyesült Királyság, Spanyolország, Portugália, Hollandia, Ausztria) noha különböző mértékben, de adóösztönzők és -mentességek révén elősegítették ezeket a vállalatban belüli képzésre és „tudásfrissítésre” irányuló tanfolyamokat.

4.6 A lisszaboni stratégia kiemelte: a jól működő képzési módszerek és rendszerek, amelyek hatékony módon képesek megfelelni a munkaerő-piaci igényeknek, kulcselemek a stratégia fő célkitűzéseinek elérésében, azaz abban, hogy létrejöjjön a tudásalapú gazdaság.

4.7 Az idős munkavállalók foglalkoztatását gátló akadályok csökkentése azt jelenti, hogy proaktív módon reagálunk a demográfiai változások várható hatásaira.

5. A generációk közötti paktumért

5.1 Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság már 2004-ben kiemelte: fontos a generációk közötti paktum támogatása, hogy ily módon biztosítani lehessen az európai államok polgárai számára a munkaerőpiacon a megfelelő nemzedékváltást, az új demográfiai viszonyoknak megfelelő szociális állományt, valamint a foglalkoztatáspolitikákat, az átképzést és az oktatási, valamint a versenyszféra közelítését elősegítő jogszabályokat ⁽⁷⁾.

⁽⁵⁾ Lásd a CES, az UNICE és a CEEP által aláírt „Framework of actions for the lifelong learning development of competencies and qualifications” című dokumentumot.

⁽⁶⁾ Lásd például az EGSZB nemrégiben készült véleményét *Az egész életen át tartó tanulásához szükséges kulcskompetenciákról* (HL C 195., 2006.8.18., 109. o.), valamint *A nemzedékek közötti kapcsolatokról* című véleményt (HL C 157., 2005.6.28., 150. o.).

⁽⁷⁾ Lásd az EGSZB véleményét a következő témában: „Nemzedékek közötti kapcsolatok” (HL C 157., 2005.6.28., 150. o.).

5.2 A „jó” foglalkoztatást elősegítő intézkedések egyik célja kell, hogy legyen a fiatalok munkaerő-piaci beilleszkedésének elősegítése, valamint figyelemmel kísérésük pályafutásuk teljes időtartama alatt ⁽⁸⁾, anélkül, hogy „digitális szakadék” jöjjön létre a fiatal munkavállalók és a továbbra is dolgozni kívánó idős munkavállalók között.

5.3 Az EGSZB akkoriban tűzte ki a következő célt: „a jövőben járuljunk hozzá egy alapvető jelentőségű problémakörrel kapcsolatos fokozottabb egyeztetéshez, amely szükségessé teszi a különböző szereplők koordinált és tartós fellépését, a rövid távú érdekek felülkerekedésének elkerülésére irányul, valamint feltételezi a konstruktív építkezés folytonosságát. A gyakorlatban arról van szó, hogy új paktumot kell kötni a nemzedékek között az egész Európai Unióban.”

5.4 A kutatás és az innováció olyan területek, amelyekbe szükségszerűen be kell fektetni, ha a jövőbeni európai generációk számára jólétet, továbbá megfelelő és fenntartható életminőséget kívánunk biztosítani. Fontos tehát szem előtt tartani az európai kutatók és tudósok átlagéletkorát, valamint a fiatalok e kulcságazatokba való beilleszkedése elősegítésének szükségességét is.

5.5 A kutatásba való befektetések volumenének elégtelen szintje egész Európában – amely még nagyon messze van a lisszaboni stratégia célkitűzéseitől – nem teszi lehetővé a fiatal kutatók számára, akik gyakran kifejezetten bizonytalan munkakörülmények között kényszerülnek dolgozni, hogy a tudományos és technológiai kutatás területén jövőt, karriert építsenek maguknak. Kockázatot jelent a jövőre nézve, ha Európában a kutatók átlagéletkora magasabb, mint más világhatalmaknál.

Indiában és Kínában például a tudományos területen egyetemi végzettséggel rendelkezők száma egyre növekszik, olyannyira, hogy az USA-ban a kutatók és tudósok 60 %-a ezekből az országokból érkezik. Sok európai országban viszont a természettudományi karokon az utóbbi években jelentősen csökkent a hallgatók száma.

5.6 A népesség elöregedésének problémája közvetlen hatással van a területi kohézióra is: a fiatalok egyre inkább elvándorolnak egyes területekről, hogy olyan helyeken keressenek munkát, ahol az élet- és munkakörülmények kedvezőbbek. Ez növeli a szakadékat a fejlettebb gazdasággal rendelkező régiók, valamint azok között, amelyek nagyobb ütemben szegényednek el, valamint amelyekben fokozottabb az elöregedés.

5.7 A magánélet és a munka összeegyeztethetősége az európai szociális modell egyik pillére. Az európai népesség átlagéletkorának növekedése felveti a születési arányszámok újbóli növelésének problémáját. Ezt kizárólag úgy kell érteni, hogy valamennyi párnak lehetőséget kell biztosítani a gyermekvállalásra, anélkül, hogy emiatt le kellene mondaniuk az aktív szakmai pályafutásról, vagy egyenesen jelentősen – egészen a szegénységgel határos küszöbig – csökkenteniük kellene a család életszínvonalát, mely utóbbi esetek sajnos egyáltalán nem ritkák. A mai fiatalokra jellemzőek a bizonytalan munkakörülmények, amelyek nem nyújtanak biztonságot a jövőre nézve; ezért a

fiatalok általában kevesebb gyermeket vállalnak, vagy egyáltalán nem vállalnak gyermeket.

5.8 A születésszámok fokozatos emelése célkitűzésének eléréséhez valamennyi szociális, egészségügyi és oktatási (bölcsőde, óvoda, egészségügyi ellátás, megelőzés, gazdasági támogatások stb.) szolgáltatás erősítése, javítása, és az EU-tagállamok demográfiai körülményeihez való igazítása szükséges.

6. A nők foglalkoztatása és a születési arányszám

6.1 A női foglalkoztatás részaránya 2005-ben az EU-25-ökben 56,3 % volt. A nők foglalkoztatásával összefüggő probléma kevésbé jelentős az észak-európai országokban, nagyobb méreteket ölt azonban a Földközi-tenger mellékén található országokban. Azonban a munkaerőpiacon beilleszkedett nők sem kevés erőfeszítéssel képesek csak szakmai pályafutásuk alatt a társadalombiztosítási célokra elégséges mértékű kvótákat felhalmozni. A nőknek számos problémával kell megküzdeniük a munka világában:

- a nők azok, akiket napjainkban erősebben sújtanak a bizonytalan munkakörülmények, a munkahely instabilitása, az általános gazdasági bizonytalanság, valamint gyakran a nélkülözés,
- a férfiak és a nők bérezése közötti szakadék még mindig rendkívül negatív elem szinte valamennyi EU-országban (a nők átlagosan 24 %-kal kevesebb bért kapnak ugyanazért a munkáért),
- az EU szinte valamennyi országában a gyermekgondozási, valamint az idősgondozási és -ellátási szolgáltatások elégtelensége még mindig arra kényszeríti főként a nőket, hogy szakmai pályafutásukat feláldozva szánjanak több időt a családtagjaik gondozására,
- nem veszik kellőképpen figyelembe a fontos irányelveket – mint például a szülői szabadságokra vonatkozót – és a nőknek választaniuk kell az anyaság és a karrier között,
- A nők munka- és gyermekvállalása nem kerülhet ellentétbe egymással: ennek érdekében követni kell azon országok bevált gyakorlatait, amelyek adórendszerei a gyermekek születése után megkönnyítik a nők számára a munkaerőpiacra való visszatérést, anélkül, hogy akár szakmai előmenetelük, akár bérezésük tekintetében bármilyen hátrányt szenvednének. Kiemelendő az is, hogy a férfiak még mindig nincsenek kellőképpen ösztönözve arra, hogy osszák meg a nőekkel a gyermekvállalás következtében kialakuló feladatokat.

6.2 Az Európai Bizottság helyes feltételezése, hogy a munkaképes korú polgárok számának csökkenését részben ellensúlyozni lehet bizonyos intézkedésekkel, köztük a nők részvételének – legalábbis rövid távú – növelésével a munkaerőpiacon. Azok a kulturális változások, amelyek az utóbbi évtizedekben lehetővé tették a nők számára a szakmai pályafutást és függetlenségük megszerzését, tükröződnek a különböző nemzedékek női foglalkoztatási arányainak különbségeiben. Európában a fiatal nők sokkal inkább jelen vannak a munkaerőpiacon, mint a középkorú nők.

⁽⁸⁾ Példaként lásd az Európai Bizottságnak a munka minőségéről szóló közleményét (COM(2003) 728), amelynek címe: „A munka minőségének javítása: a legutóbbi előrelépések elemzése”, COM(2003) 728 final.

6.3 A nők növekvő részvétele a munkaerőpiacon kétségkívül kedvező elem, és a polgári tudat része; a – részben a közelmúltban készült – különböző statisztikai elemzések szerint azonban ez még nem elégséges; valamint szükségképpen a férfiakéval megegyező munka- és bérezési körülmények alkalmazását, továbbá a nőknek a munkahelyen és a társadalomban a visszaélésekkel és a diszkriminációval szembeni védelmét kell eredményeznie. A nők és a férfiak foglalkoztatásában fennálló különbségek a vállalkozói szférában is megjelennek: hatalmas különbségek vannak ugyanis a vállalkozó férfiak és a vállalkozó nők száma között. Az Európai Unió tagállamainak meg kell tehát erősíteniük a már rendelkezésre álló eszközöket, és újakat kell létrehozniuk, hogy ösztönözzék és védjék a női munkavállalókat.

7. A bevándorlás szerepe és súlya a demográfiai változások fényében

7.1 Az Európai Unióban a bevándorlás folyamatosan növekvő tendenciát mutat. Az európai, valamint a fejlődő országok gazdasága és életszínvonala közötti hatalmas különbség elősegíti a gazdagabb országok felé irányuló migrációt. A bevándorlást nem fenyegetésként kellene felfogni, hanem olyan jelenségként, amely szerves intézkedések révén potenciális növekedési, fejlődési és integrációs tényező lehet.

7.2 A népesség általános elöregedésének helyzetében, amelyvel együtt jár a keresőképes korú népesség arányának csökkenése, a bevándorló munkavállalók olyan feladatokat látnak el az EU-ban, amelyek teljes mértékben megfelelnek az őket befogadó ország termelési, gazdasági és szociális szükségleteinek. A foglalkoztatási és az integrációs politikákat akként kell átalakítani, hogy a lehető legoptimálisabban lehessen elhelyezni a rendelkezésre álló emberi erőforrást, beleértve a bevándorlókat is, mégpedig szakértelmük, szakmai tapasztalataik és végzettségük valorizálásával⁽⁹⁾.

7.3 Az Európai Bizottság szintén úgy véli, hogy a bevándorlás pozitív szerepet játszhat a munkaerőpiac új helyzethez való alkalmazkodásában⁽¹⁰⁾. Ezenkívül a bevándorolt munkavállalók – amennyiben legálisan foglalkoztatják őket – az adók és a társadalombiztosítási járulékok fizetése révén hozzájárulnak a társadalombiztosítási rendszer finanszírozásához, ezért a következő évek európai munkaerőpiacának jövője szempontjából fontos új tényezőt jelentenek. Ezenkívül nem kellene alábecsülni annak a gazdasági támogatásnak a fontosságát sem, amit a bevándorlók hazautalás formájában juttatnak el származási családjuk részére, és amely e családok részére gyakran az egyetlen támogatási forrást jelenti. A bevándorlók jobb integrációja ezért elengedhetetlen célkitűzés az EU-országok számára.

7.4 A legális foglalkoztatás szükségessége egyébként nem csupán a bevándorló munkavállalókra vonatkozik: a népesség elöregedése miatt sürgősen napirendre kell tűzni a feketemunka, valamint a bizonytalan munkakörülmények elleni harc kérdését,

hogy egészségesebbé és fenntarthatóbbá tegyék a nemzetgazdaságokat.

8. A társadalombiztosítási rendszerek fenntarthatósága az Európai Unióban

8.1 Az Európai Bizottság már számos dokumentumban utalt arra, hogy a tagállamok költségvetésének konkrét fenntarthatóságához az államadósságot ellenőrzés alatt kell tartani, vagy jelentősen, fokozatosan és állandóan csökkenteni kell. Ennek megvalósításához a források hatékony elosztására van szükség, oly módon, hogy sem az állami szolgáltatások minősége, sem egyetemlegessége ne szenvedjen hiányt.

8.2 Főként a demográfiai változások sodorják veszélybe a jóléti államok fenntarthatóságát; az Európai Unió egyes államaiban a társadalombiztosítást finanszírozó különböző rendszereknek – bár ezek sok tekintetben különböznek és sajátos vonásokkal rendelkeznek – biztosítaniuk kell a polgárokat szolgáló hatékony, egyenlő és átlátható működést.

8.3 Az EGSZB kiemeli, hogy az általános érdekű szociális szolgáltatások és a szociális gazdasági szereplők fontos szerepet játszanak a családoknak és az időseknek nyújtott támogatás kiegészítésében. Miközben elismerjük e tevékenységek fontosságát, közös követelmények alapján támogatni kell ezen szereplőket, akik társadalmi szempontból hasznos szerepet töltenek be.

8.4 E tekintetben fontos az Európai Unió szerepe: a lisszaboni stratégia (a szociális, a foglalkoztatásra irányuló és a gazdaságpolitikák integrációja) rendkívüli, innovatív megközelítésmódot jelentett, és eszközeinek egyike, „a nyílt koordinációs módszer” az utóbbi évek közösségi politikájának egyik legfigyelemreméltóbb újdonsága. Sajnos ezt az eszközt túl keveset alkalmazták, és gyakran alulértékelték, a közösségi jogi eszközt pedig megszüntették. El kell ismernünk: az európai szociális modell továbbra is elérendő célkitűzés, de bizonyosan nem akadály, amit a belső piac nevében fel kell áldozni.

8.5 Egyes európai országokban a társadalombiztosítási és nyugdíjrendszerek finanszírozását súlyos veszélybe sodorja az adó- és járulékfizetés alóli kibújás problémája, amelyet tovább súlyosbít a népesség átlagéletkorának növekedése. A szociális állam, a társadalombiztosítás, az egészségügy és a foglalkoztatást elősegítő politikák megreformálására irányuló szándékot nem lehet elválasztani az olyan bűncselekmények elleni harctól, mint az adócsalás és az adókikerülés, amelyek a leginkább veszélyeztetik a fenntartható állami költségvetések létét.

8.6 Következésképpen az EGSZB ki szeretné emelni, hogy mennyire fontos a demográfiai változásokhoz – mint például az adóalanyok számának csökkenése – való alkalmazkodás és a megoldások keresése során az adó- és a járulékcsalás elleni küzdelem.

⁽⁹⁾ Lásd az EGSZB *Bevándorlás, integráció és foglalkoztatás* című véleményét, (HL C 80., 2004.3.30., 92. o.).

⁽¹⁰⁾ Lásd az EGSZB nemrégiben készült, *Bevándorlás az EU-ban és a beilleszkedési politikák: a regionális és helyi önkormányzatok és a civil társadalmi szervezetek együttműködése* című véleményét, HL C 318., 2006.12.23., 128. o.

9. Nyugdíjrendszerek

9.1 Az aktív korú népesség arányának csökkenését és a nyugdíjba vonult munkavállalók számának növekedését egyaránt a születéskor várható élettartam növekedése eredményezi. E jelenségekkel az Európai Bizottság által bemutatott, a nyugdíjrendszerek fenntarthatóságáról szóló számos dokumentum foglalkozik.

9.2 A következő évtizedek folyamán a nyugdíjrendszereknek képessé kell válniuk arra, hogy gondtalan öregkort biztosítsanak a következő nemzedékeknek. Ez az oka tehát annak, hogy azt a problémát, amelyet a népesség előregedésének hatásai váltanak ki a nyugdíjrendszerekre, nem lehet kizárólag a kiegészítő vagy a magánnyugdíj-pénztárak alkalmazására irányuló ösztönzéssel megoldani: ez veszélyes egyszerűsítés lenne. Ezzel szemben hatékony eszközökre van szükség ahhoz, hogy e kiegészítő nyugdíjformák egyszerűbbek, biztonságosabbak, megbízhatóbbak legyenek, és mentesek maradjanak a pénzügyi ingadozásaitól. Ezenkívül meg kell erősíteni a magánnyugdíjalapok feletti ellenőrzést: ki kell terjeszteni az ellenőrzési rendszert és garantálni kell a kezelés pontosságát.

9.3 Sok EU-országban a nyugdíjrendszerek válságát nem csupán a népesség előregedése okozza, hanem az a tény is, hogy a járulékok összege csökken, és ezt nem pótolják egyéb forrásokkal (például az adó- és a tb-csalás elleni küzdelem révén). Ezzel párhuzamosan folyamatosan növekszi a polgárok nyugdíjigénye.

9.4 E jelenséget tovább súlyosbítja az a tény, hogy a fiatal nemzedékek egyre később lépnek be a munkaerőpiacra, és gyakorta csak határozott időre szóló szerződésekkel és alacsony fizetéssel; mindezek következtében kevesebb nyugdíjjárulékot fizetnek, mint szüleik ugyanebben az életkorban.

9.5 A népesség előregedése szükségessé tehetné a munkaerőpiaci jelenlét meghosszabbítását, azonban – különösen az Unió egyes országai számára – még sürgetőbb a munkaerőpiacra való belépésben tapasztalható késedelem csökkentése, valamint – általában – jobb lehetőségek és munkakörülmények biztosítása a szakmai pályafutás kezdetén.

9.6 Az Európai Bizottság 2050-ig terjedő időszakra vonatkozó becslései szerint az EU valamennyi országában várható a nyugdíjköltség emelkedése – kivéve Ausztriát, a 2000-ben bevezetett reformoknak köszönhetően. Míg Olaszország és Svédország tekintetében a nyugdíjköltség enyhe emelkedése várható, tekintettel arra, hogy ezen országok nyugdíjrendszerei a hozzájárulási rendszeren alapulnak, más országok esetében nagyon jelentős mértékű növekedéseket jeleznek, amelyek akár a 9,7 %-ot is elérhetik (Portugália esetében).

9.7 A nyugdíjrendszerek fenntarthatóságának problémáját tehát nem lehet elszigetelt jelenségként elemezni és megoldani: világos elképzeléssel kell rendelkezni az okokat illetően, amelyek nem korlátozódnak az európai társadalom egyik endogén jelenségére, azaz a népesség általános előregedésére, hanem összefüggenek a munkaerőpiac, a gazdasági növekedés, valamint az EU

különböző országainak nyugdíjrendszerei különböző tényezőivel.

9.8 A nyugdíjrendszerek fenntarthatóságának kérdésével való szembenézés során kijelölendő célkitűzések meghaladják a nyugdíjkorhatár egyszerű emelését: ez az intézkedés ugyanis teljes mértékben hatástalannak, sőt akár kártékonynak is bizonyulhat az európai polgárok életminősége szempontjából, ha nem társulnak hozzá specifikus kritériumok.

9.9 Tekintetbe véve tehát azokat a különbségeket, amelyek a megterhelő, egyhangú és fáradtságos munkák között fennállnak, a népesség előregedésére kínált megoldás nem lehet egyszerűen a nyugdíjkorhatár megemlése: több évet dolgozni nem ugyanazt jelenti valamennyi szakmában, és figyelembe kell venni a törvényes nyugdíjkorhatár és az aktív munka abbahagyásakor betöltött valós életkor között fennálló különbséget.

9.10 A bizonytalan munkakörülmények és a feketemunka elleni harc, a bérpolitikák támogatása, a javak egészségesebb újraelosztása, valamint a hatékonyabb szociális kohézió együtt jár a nyugdíjkorhatár elkerülhetetlen, fokozatos és önkéntes alapon nyugvó emelésével, amelyről a szociális partnerekkel és a civil társadalommal folytatandó állandó párbeszéd keretében kell megállapodni.

10. Egészségügy

10.1 Azonnal érthető, hogy a népesség átlagéletkorának növekedéséből következik az egészségügyi kiadások növekedése. Túlságosan bonyolult azonban annak előrejelzése, hogy hogyan alakulnak majd az egészségügyi kiadások, illetve milyen specifikus területeken kell fokozottabban befektetni a következő évtizedekben. Csupán demográfiai trendek alapján nem lehetséges annak előrejelzése, hogy mennyi állami forrást kell majd befektetni az egészségügybe. Az egészségügyi kiadások ugyanis függenek azon intézkedésektől is, amelyeket e területen alkalmazni kívánnak, valamint az orvostudomány fejlődésétől, a betegségek alakulásától, a környezetszennyezés szintjeitől, továbbá azon politikai és technológiai döntésektől, amelyek a szennyezés mérséklésére irányulnak.

10.2 Ahogyan már elmondtuk, valamennyi elemzés a kereső tevékenység meghosszabbodását támasztja alá. Az idősebb munkavállalók (az életkorral összefüggő okok miatt) sokkal inkább ki vannak téve a betegségek és a fizikum gyengülése kockázatának, mint fiatalabb kollégáik. Tekintettel arra, hogy az idős munkavállalók száma bizonyosan egyre növekszik majd, haladéktalanul ki kell alakítani egy olyan egészségügyi rendszert, amely az Európai Unió valamennyi tagállamában képes a hatékony megelőző intézkedések biztosítására. Ezenkívül a tartósan bizonytalan munkakörülmények között dolgozók rossz helyzetbe kerülnek majd a nyugdíjkorhatár elérésekor. Különböző formákban kell róluk gondoskodni az egyes tagállamok társadalombiztosítási rendszereiben megszabottaknak megfelelően, az egészségügy és a gondozás tekintetében is. Következésképpen a bizonytalan munkakörülmények egyre gyakoribbá válása közvetlenül kihat a társadalombiztosítás költségeire.

10.3 Ha a cél az állami kiadások fenntartható szintjeinek megőrzése, akkor a tagállamoknak és az Európai Uniónak egyezniük kell erejüket a megfelelő ápolási, baleset-megelőzési, monitoring- és információcsere-programok kialakításában, hogy ily módon szorosabb kötelék létesüljön a foglalkoztatási és az egészségügyi szféra között.

10.4 A munkavállalók nem egyformák. Az öregedés különbözőképpen hat a munkaerőre azon ok miatt is, hogy léteznek kevésbé vagy nagyon megerőltető, kisebb vagy nagyobb kockázattal járó, monoton vagy kevésbé monoton tevékenységek: az idős kor különböző következményekkel jár a foglalkozástól

függően. Egy idős munkavállaló nem végezhet nagy erőfeszítést igénylő fizikai munkát, könnyebben végezhet azonban hivatali vagy szellemi munkát.

10.5 A keresőképes kor meghosszabbodása tehát sokkal nagyobb egészségügyi problémákkal jár a megterhelő szakmát űző munkavállalók esetében. E tényezőt szem előtt kell tartani. Ha a jövőben a nyugdíjkorhatár emelését tervezzük azokban az ágazatokban, amelyekben ez lehetséges, akkor jelentős erőfeszítéseket kell tenni az egészségügy és a munkahelyi biztonság területén is.

Kelt Brüsszelben, 2007. március 14-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Dimitris DIMITRIADIS

Európai Gazdasági és Szociális Bizottság vélemény – Tárgy: „A Bizottság közleménye a Tanácsnak, az Európai Parlamentnek és az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak az adócsalás elleni küzdelem fokozására irányuló koordinált stratégia kialakításának szükségességéről”

COM(2006) 254 final – 2006/0076 (COD)

(2007/C 161/02)

2006. május 31-én az Európai Bizottság úgy határozott, hogy az Európai Közösséget létrehozó szerződés 262. cikke alapján kikéri az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleményét a fenti tárgyban.

A bizottsági munka előkészítésével megbízott „Gazdasági és Monetáris Unió, gazdasági és társadalmi kohézió” szekció véleményét 2007. február 23-án elfogadta. (Előadó: Edgardo Maria IOZIA.)

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 2007. március 15-én tartott, 434. plenáris ülésén 97 szavazattal 2 ellenében, 1 tartózkodás mellett elfogadta az alábbi véleményt.

1. Következtetések és ajánlások

1.1 Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság sajnálattal állapítja meg, hogy az Európai Bizottságnak az adócsalás leküzdésére irányuló erőfeszítései nem találtak megfelelő támogatásra a tagállamok részéről nyújtott együttműködésben. Támogatja ugyanakkor az utóbbi időben indított ezirányú kezdeményezéseket, és kéri az Európai Bizottságot, hogy éljen a szerződések alapján már jelenleg is az európai intézmények rendelkezésére álló valamennyi hatáskörével.

1.2 Az EGSZB úgy véli, hogy az Európai Bizottság közleménye elég részletes, és megfelelő nézőpontból kezeli az adócsalás elleni küzdelem problémáit, mivel a tagállamok közgazdasági együttműködésének erősítésében látja a jelenség terjedésének leküzdéséhez szükséges fő eszközt.

1.3 A közlemény konkrétan foglalkozik a harmadik államokhoz fűződő viszony problémájával, és közösségi megközelítést javasol e területen. Az EGSZB egyetért ezzel a javaslattal.

1.4 Az EGSZB osztja a „HÉA újragondolására” irányuló javaslatot, amelyet már számos alkalommal kifejtett. Meggondolónak ítélte egy „think tank” létrehozását, amely a HÉA megszüntetésével foglalkozna, azzal a megkötéssel, hogy egy esetleges, a HÉA helyettesítésére létrehozott új adó nem jelent majd többletterheket a vállalkozások és a polgárok részére.

1.5 Az EGSZB javasolja az Európai Bizottságnak, hogy teljes mértékben aknázza ki az OLAF (Európai Csaláselleni Hivatal) már jelenleg is jelentős hatásköreit és funkcióit. Az Európai Bizottságnak meg kellene vizsgálnia, hogy az OLAF-nak megfelelő eszközök állnak-e rendelkezésére intézményes feladatainak ellátásához.